

STUDIA I ANALIZY SĄDU NAJWYŻSZEGO

TOM VII



LEX

a Wolters Kluwer business



STUDIA I ANALIZY SĄDU NAJWYŻSZEGO

TOM VII

pod redakcją Krzysztofa Ślęzaka

Warszawa 2014



LEX

a Wolters Kluwer business

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 grudnia 2013 r.

Wydawca
Izabella Matecka

Redaktor prowadzący
Marzena Molatta

Opracowanie redakcyjne
Justyna Glabian

Łamanie
JustLuk Łukasz Drzewiecki, Justyna Szumieł, Stanisław Drzewiecki

Projekt graficzny okładki i stron tytułowych
Małgorzata Sobocińska-Kiss

Informacje ogólne:
www.sn.pl/orzecznictwo

.....
Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

 **prawolubni**
.....

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2014

ISBN: 978-83-264-3114-2
ISSN 1897-9955

Wydane przez:
Wolters Kluwer SA

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Monika Czajkowska-Dąbrowska Roszczenie o zadośćuczynienie z art. 448 k.c. (po nowelizacji) w orzecznictwie Sądu Najwyższego	17
Tadeusz Domińczyk Przyjęcie i odrzucenie spadku	64
Adam Górski Między wolnością a bezpieczeństwem. Wokół dyskusji o modelu postpenalnych środków zabezpieczających w Polsce	77
Elżbieta Holewińska-Łapińska Kwestionowanie uznania dziecka i uznania ojcostwa w orzecznictwie sądów powszechnych w 2011 r.	101
Jacek Kosonoga Zawieszenie postępowania karnego – zagadnienia węzłowe	199
Daniel Eryk Lach Realizacja nabytych i niekonstytucyjnie zawieszonych praw emerytalnych (kilka uwag na tle wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., K 2/12, OTK-A 2012, nr 10, poz. 121)	235

Maria Stanowska	
Zagadnienia materialnoprawne i procesowe rehabilitacji osób represjonowanych w latach 1944–1956 za działalność na rzecz niepodległości Polski	264
Małgorzata Wąsek-Wiaderek	
Problemy stosowania zasady specjalności wobec osób przekazanych w trybie europejskiego nakazu aresztowania	302
Ewa Wojtaszek-Mik	
Informacja konsumencka w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości	337
Sławomir Żółtek	
Relacja między typami czynów zabronionych określonymi w kodeksie karnym i kodeksie karnym skarbowym (na tle konkurencji art. 76 § 1 k.k.s. i art. 286 § 1 k.k.)	364
Bibliografia	389

Wykaz skrótów

Akty prawne

- decyzja ramowa w sprawie ENA – decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (Dz. Urz. WE L 190 z 18.07.2002., s. 1, z późn. zm.)
- dekret o ochronie Państwa – dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa (Dz. U. Nr 10, poz. 50)
- dyrektywa 85/577/EWG – dyrektywa 85/577/EWG Rady z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz. Urz. WE L 372 z 31.12.1985, s. 31)
- dyrektywa 87/102/EWG – dyrektywa 87/102/EWG Rady z dnia 22 grudnia 1986 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących kredytu konsumenckiego (Dz. Urz. WE L 42 z 12.02.1987, s. 48, z późn. zm.); zmieniona dyrektywą Rady 90/88/EWG z dnia 22 lutego 1990 r. (Dz. Urz. WE L 61 z 10.03.1990, s. 14) i dyrektywą 98/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 lutego 1998 r. (Dz. Urz. WE L 101 z 01.04.1998, s. 17)
- dyrektywa 90/314/EWG – dyrektywa 90/314/EWG Rady z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (Dz. Urz. WE L 158 z 23.06.1990, s. 59)

- dyrektywa 93/13/EWG – dyrektywa 93/13/EWG Rady z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95 z 21.04.1993, s. 29, z późn. zm.)
- dyrektywa 97/7/WE – dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz. Urz. WE L 144 z 04.06.1997, s. 19, z późn. zm.)
- dyrektywa 1999/44/WE – dyrektywa 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz. Urz. WE L 171 z 07.07.1999, s. 12, z późn. zm.)
- dyrektywa 2000/31/WE – dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, s. 1)
- dyrektywa 2002/65/WE – dyrektywa 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotycząca sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość (Dz. Urz. WE L 271 z 09.10.2002, s. 16, z późn. zm.)
- dyrektywa 2005/29/WE – dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dyrektywa o nieuczciwych praktykach handlowych) (Dz. Urz. UE L 149 z 11.06.2005, s. 22)

- dyrektywa 2008/48/WE – dyrektywa 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę 87/102/EWG Rady (Dz. Urz. UE L 133 z 22.05.2008, s. 66, z późn. zm.)
- dyrektywa 2008/122/WE – dyrektywa 2008/122/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów *timeshare*, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (Dz. Urz. UE L 33 z 03.02.2009, s. 10)
- dyrektywa 2011/83/UE – dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE z dnia 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011, s. 64)
- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k. WP – dekret Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 23 września 1944 r. – Kodeks Karny Wojska Polskiego (Dz. U. Nr 6, poz. 27 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- k.k.w. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)

- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- Konwencja o ekstradycji z 1996 r. – Konwencja sporządzona na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej dotycząca ekstradycji między państwami członkowskimi Unii Europejskiej (Dz. Urz. WE C 313 z 23.10.1996, s. 12)
- Konwencja o prawach dziecka – Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 267)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101)
- k.p.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.k. z 1928 r. – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 marca 1928 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 33, poz. 313 z późn. zm.)
- k.p.k. z 1969 r. – ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 z późn. zm.)
- KPP – Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1, z późn. zm.)
- k.p.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 12, poz. 116 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 788 z późn. zm.)
- k.w. – ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 482 z późn. zm.)
- m.k.k. – dekret z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudo-

- wy Państw (Dz. U. Nr 30, poz. 192 z późn. zm.),
tzw. mały kodeks karny
- nowela z dnia 20 lutego 1993 r. – ustawa z dnia 20 lutego 1993 r. zmieniająca ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 36, poz. 159)
- nowela z dnia 3 lutego 1995 r. – ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 28, poz. 143)
- nowela z dnia 23 sierpnia 1996 r. – ustawa z dnia 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 114, poz. 542)
- nowela z dnia 16 lipca 1998 r. – ustawa z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604)
- nowela z dnia 21 stycznia 2000 r. – ustawa z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118)
- nowela z dnia 19 września 2007 r. – ustawa z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 191, poz. 1372)
- nowela z dnia 30 maja 2008 r. – ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731)
- nowela z dnia 6 listopada 2008 r. – ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 220, poz. 1431)
- nowela z dnia 19 grudnia 2008 r. – ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność

- na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2009 r. Nr 14, poz. 74)
- nowela z dnia 16 grudnia 2010 r. – ustawa z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 z późn. zm.)
- p.a.s.c. – ustawa z dnia 29 września 1986 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 212, poz. 1264 z późn. zm.)
- pr. bank. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1376 z późn. zm.)
- p.w.k.k. – ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 95 z późn. zm.)
- reg. prok. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. Nr 49, poz. 296 z późn. zm.)
- reg. sąd. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249 z późn. zm.)
- TWE – Traktat z dnia 25 marca 1957 r. ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm.)
- u.e.r. – ustawa z dnia 7 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1440 z późn. zm.)
- u.o.p.k. – ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 1225)
- u.o.z.p. – ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.)
- u.p.n. – ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.)

- ustawa o SN – ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 499)
- ustawa o TS – ustawa z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 925 z późn. zm.)
- ustawa o VAT – ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 z późn. zm.)
- ustawa rehabilitacyjna – ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z późn. zm.)
- u.ś.k. – ustawa z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2007 r. Nr 36, poz. 232 z późn. zm.)
- zarz. sekr. prok. – zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 5/10 z dnia 31 marca 2010 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, <http://www.pg.gov.pl/wytyczne-prokuratora-generalnego-1449/wytyczne-i-zarzadzenia-2.html>
- zarz. sekr. sąd. – zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS Nr 5, poz. 22 z późn. zm.)

Instytucje

- ETPC – Europejski Trybunał Praw Człowieka
- FTK – niemiecki Federalny Trybunał Konstytucyjny
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- SA – sąd apelacyjny
- SN – Sąd Najwyższy
- SO – sąd okręgowy
- TK – Trybunał Konstytucyjny

- TS – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
USC – urząd stanu cywilnego

Publikatory

- Biul. Min. Spraw. – Biuletyn Ministerstwa Sprawiedliwości
Biul. SN – Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
CzPKiNP – Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
Dz. Urz. MS – Dziennik Urzędowy Ministra Sprawiedliwości
EPS – Europejski Przegląd Sądowy
GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
KPPr. – Kwartalnik Prawa Prywatnego
KPPubl. – Kwartalnik Prawa Publicznego
Kr. St. Praw. – Krakowskie Studia Prawnicze
KZS – Krakowskie Zeszyty Sądowe
LEX – System Informacji Prawnej „LEX OMEGA”
M. Pod. – Monitor Podatkowy
M. Praw. – Monitor Prawniczy
NP – Nowe Prawo
ONSAiWSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSA – Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAW – Orzecznictwo Apelacji Wrocławskiej
OSA w Katowicach – Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach
OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego
OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Izba Karna
OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1994)
OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSNPG – Orzecznictwo Sądu Najwyższego, Wydawnictwo Prokuratury Generalnej

OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSP i KA	– Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
PiP	– Państwo i Prawo
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Prob. Praw.	– Problemy Praworządności
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
Prok. i Pr.-wkl.	– Prokuratura i Prawo – wkładka
Prz. Pol.	– Przegląd Polityczny
Prz. Sejm.	– Przegląd Sejmowy
PS	– Przegląd Sądowy
SC	– Studia Cywilistyczne
St. Iur.	– Studia Iuridica
St. Praw.	– Studia Prawnicze
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego
Zb. Orz.	– Zbiór Orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości
ZN IBPS	– Zeszyty Naukowe Instytutu Badania Prawa Sądowego
ZNUJ	– Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne

ENA	– europejski nakaz aresztowania
RRSO	– rzeczywista roczna stopa oprocentowania kredytu konsumenckiego
SSN	– sędzia Sądu Najwyższego

Roszczenie o zadośćuczynienie z art. 448 k.c. (po nowelizacji) w orzecznictwie Sądu Najwyższego

Wprowadzenie

W ostatnich dziesięcioleciach stale wzrasta zainteresowanie problematyką dóbr osobistych i ich ochrony, a w szczególności majątkowych środków rekompensaty za naruszenie tych dóbr. Jednym z przepisów regulujących roszczenia powstałe w wyniku naruszenia jest art. 448 k.c. W zakresie omawianych środków ochrony ten właśnie przepis ma najszerszy zasięg przedmiotowy – art. 445 k.c., również stanowiący podstawę roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne, znajduje zastosowanie jedynie w odniesieniu do kilku dóbr osobistych, a poza tym dopuszcza wyłącznie roszczenie o zadośćuczynienie dla pokrzywdzonego. Artykuł 448 przewiduje natomiast dwa roszczenia – obok roszczenia o zadośćuczynienie, także roszczenie o zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez pokrzywdzonego cel społeczny. Taka treść art. 448 jest następstwem dokonanej w roku 1996 nowelizacji tego przepisu², w pierwotnym brzmieniu będącego podstawą jedynie roszczenia o zapłatę sumy pieniężnej na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża.

Po nowelizacji art. 448 k.c. brzmi następująco:

„W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić

¹ Prof. dr hab. Monika Czajkowska-Dąbrowska – członek Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego.

² Ustawa z dnia 23 sierpnia 1996 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 114, poz. 542).

odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych skutków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się”.

Ponadto nowelą z dnia 23 sierpnia 1996 r. dokonano równoległej zmiany w art. 24 k.c. Mianowicie, w § 1 tego artykułu dodano zdanie trzecie:

„Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on [ten, czyje dobro osobiste zostało naruszone – M.C.-D.] również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny”.

W aktualnej wersji art. 448 k.c. nie ma mowy o zasadzie odpowiedzialności, w szczególności o przesłance winy. Dominujący pogląd doktryny zakłada, że wina jest jednak przesłanką odpowiedzialności za krzywdę moralną. O stanowisku orzecznictwa w tej kwestii będzie mowa niżej, w jednym z punktów niniejszej analizy.

Niezależnie od roszczenia o zadośćuczynienie wynikającego z art. 448 k.c., po nowelizacji tego przepisu w roku 1996 zachowano uregulowane już poprzednio w art. 445 k.c. roszczenie o zadośćuczynienie za krzywdę wynikłą z naruszenia kilku wskazanych w ustawie dóbr osobistych. W roku 2008 dodano natomiast kolejną podstawę roszczenia o zadośćuczynienie pieniężne, a mianowicie nowy § 4 w art. 446 k.c.³ wprowadzony ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731). Przyznaje on najbliższym członkom rodziny zmarłego roszczenie o zadośćuczynienie za krzywdę spowodowaną śmiercią bezpośrednio poszkodowanego.

Przedmiotem dalszych wywodów będzie roszczenie o zadośćuczynienie wynikające z art. 448 k.c., w wersji obowiązującej po noweli z dnia 30 maja 2008 r. Może powstać wątpliwość, czy przepis ten stanowi podstawę dwóch różnych roszczeń, czy też w obydwu przewidzianych w nim wariantach mamy do czynienia w istocie z jednym roszczeniem, innymi słowy, czy także zasądzenie odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez pokrzywdzonego cel społeczny mieści się w pojęciu zadośćuczynienia. W **uchwale 7 sędziów z dnia 9 września 2008 r., III CZP 31/08, OSNC 2009, nr 3, poz. 36**, SN obszernie uzasadnił pogląd, iż w art. 448 k.c. mamy do czynienia z dwoma odrębnymi roszczeniami. Zdaniem sądu, „świadczy o tym przede wszystkim fakt posłużenia się odmienną terminologią dla poszczególnych świadczeń pieniężnych; świadczenie dla po-

³ Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731).

szkodowanego zostało nazwane «zadośćuczynieniem», drugie natomiast «odpowiednią sumą pieniężną». Identycznych określeń ustawodawca użył w art. 24 § 1 zdanie trzecie k.c. Dalszym przejawem wspomnianej odrębności było uzależnienie możliwości zasądzenia sumy pieniężnej na cel społeczny od wystąpienia przez poszkodowanego z odpowiednim żądaniem, co miało wówczas istotne znaczenie, gdyż zgodnie z art. 321 § 2 k.p.c. w sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym sąd mógł wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem. Dopiero po uchyleniu art. 321 § 2 k.p.c. przez art. 1 pkt 36 ustawy nowelizującej z dnia 2 lipca 2004 r. (Dz. U. Nr 172, poz. 1804), która weszła w życie z dniem 5 lutego 2005 r., sąd także w sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym nie może przyznać poszkodowanemu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę bez wystąpienia z odpowiednim żądaniem. Po uwzględnieniu okoliczności, że uprawnionym do otrzymania zadośćuczynienia jest poszkodowany, a do otrzymania drugiego świadczenia instytucja realizująca cel społeczny, nie może być wątpliwości, iż w art. 448 k.c. chodzi o dwa roszczenia”.

Problem ewentualnej odmienności przesłanek drugiego z roszczeń będzie poruszony niżej, w kontekście sporu o możliwość kumulatywnego albo wyłącznie alternatywnego ich zasądzenia.

Ze względu na obfitość orzecznictwa objętego niniejszą analizą celowo wydawało się wyodrębnić kilku problemów węzłowych, wokół których koncentrowały się poszczególne judykaty Sądu Najwyższego. Lista ta nie wyczerpuje wszystkich, bardzo licznych kwestii poruszanych w badanych wyrokach, ale pozwala uchwycić problemy najważniejsze, najczęściej pojawiające się w orzecznictwie (także w orzecznictwie sądów powszechnych, skoro skargi kasacyjne odzwierciedlają, w jakimś stopniu częstotliwość problemów rozstrzyganych w orzecznictwie generalnie). Problemy wyodrębnione jako szkielet analizy mogą się kumulować na tle różnych stanów faktycznych, toteż poszczególne orzeczenia będą nieraz powoływane w kilku różnych kontekstach.

Niniejsza analiza koncentruje się na następujących zagadnieniach:

1. Przesłanki roszczenia o zadośćuczynienie
 - 1.1. Istnienie określonego dobra osobistego
 - 1.2. Naruszenie dobra osobistego
 - 1.3. Krzywda moralna wynikła z naruszenia
 - 1.4. Podstawa odpowiedzialności
 - 1.5. Inne

STUDIA I ANALIZY SĄDU NAJWYŻSZEGO

Seria wydawnicza „Studia i Analizy Sądu Najwyższego” ma na celu prezentację opracowań przygotowanych w ramach działalności Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, wykonującego zadania związane ze sprawowaniem przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz przez Sąd Najwyższy pieczy nad zgodnością z prawem i jednolitością orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych oraz z oceną spójności i jednolitości prawa stosowanego przez sądy.

W serii przedstawiane są również materiały opracowywane przez przedstawicieli nauki oraz praktyki, nawiązujące do analizy orzeczniczej działalności Sądu Najwyższego lub sądów powszechnych bądź podejmujące zagadnienia problemowe, mające dla niej szczególne znaczenie ze względu na prawną doniosłość, konieczność zapewnienia jednolitości orzecznictwa, znaczenie praktyczne w życiu społeczno-gospodarczym czy w sferze praworządności oraz ochrony dóbr obywateli.

www.sn.pl/orzecznictwo

ISSN 1897-9955
ISBN 978-83-264-3114-2



9 788326 431142

Zamówienia:

infolinia: 801 04 45 45, fax: 22 535 80 01

zamowienia.książki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl



9788326431142 W01P01

Cena: 79 zł (w tym 5% VAT)